

Dalja ne Zgjedhje dhe Legjitimiteti

BOTIM

Autor: Leon Malazogu

Prishtinë

Tetor 2009

Diskutim

Dalja ne zgjedhje dhe legjitimiteti

Autor: _____

LEON MALAZOGU

Tetor 2009

Mbështetur nga: _____

ROYAL NORWEGIAN EMBASSY

BORDI KËSHILLËDHËNËS:

Engjëllushe Morina,
Elmaze Gashi,
Hajrullah Çeku
Mia Marzouk
Astrit Istrefi
Diell Bakalli

BORDI EKZEKUTIV:

Ramadan Ilazi
Drejtor Ekzekutiv

Petrit Zogaj
Menaxher i Programeve

Mexhide Demolli
Zyrtare për Medie

Rreth FOL

FOL angazhohet për të fuqizuar ndikimin qytetar në vendimmarrje për qeverisje të përgjegjshme dhe efikase. FOL, punon për të përmirësuar dhe arritur nivel më të mirë të përfaqësimit të qytetarëve dhe interesave të tyre në institucionet vendimmarrëse. FOL punon për qeverisje të mirë dhe të bazuar në parime demokratike, për institucione të përgjegjshme, transparente dhe llogaridhënëse si dhe për zbatim dhe hartim të ligjit me pjesëmarrje.

Konflikti i Interesit, Qasja në Dokumente Zyrtare, Pasuria e Zyrtareve të Lartë Publik, Angazhimi Qytetar, Funkcionimi i Institucioneve të Pavarura si dhe Kultura e debatit përbëjnë çështjet kryesore të punës së FOL. Në përmbushje të këtyre qëllimeve FOL, mëton të zbusë apatinë dhe indiferencën e qytetareve ndaj vendimmarrjes si dhe të kundërtën, indiferencën e vendimmarrësve ndaj qytetarëve.

FOL nëpërmjet hulumtimit, mobilizimit, avokimit dhe rrjetëzimit, do të realizoj aktivitete që do të rrisin presion publik në proceset vendimmarrëse, politike, ekonomike e sociale për të shtyrë përpara alternativa dhe mundësi më të mira të zgjidhjes së problemeve të qytetarëve.

FOL nënkupton një thirrje për kritikë dhe opozitë konstruktive kundrejt politikave jo-funksionale, abuzimit me pushtetin dhe fuqinë politike. FOL, kërkon nga qytetarët, tanimë të një shteti të pavarur që të reagojnë për të mbrojtur vetë shtetin për të cilin u sakrifikuan dhe punuan.

FOL ofron dhe mbështet individët dhe organizatat që punojnë për të përparuar përpjekjet në zhvillimin dhe ndërtimin e shoqërisë së hapur dhe demokratike. Ne do të mbështesim angazhimin qytetar konstruktive për të

kundërshtuar veprime që kërcënojnë dhe degradojnë të drejtat e individit.

Vizioni i lëvizjes FOL:

Qytetarët e Kosovës janë pjesëmarrës aktive në procesin vendimmarrës dhe në përmirësimin e kushteve të jetesës së bashkësisë së tyre dhe janë kërkues të llogarisë nga zyrtarët e zgjedhur

Deklarata e misionit të lëvizjes FOL:

Lëvizja FOL është organizatë jo-qeveritare dhe jo për përfitime që promovon lirinë e shprehjes dhe fjalës dhe punon për të fuqizuar ndikimin qytetar në vendimmarrje, përmes; debatit, mbështetjes dhe nxitjes së pjesëmarrjes qytetare dhe studimeve në fushën e qeverisjes për qëllime të qeverisjes së mirë, përparimit të demokracisë dhe shoqërisë së hapur.

Falënderime

Publikimi i këtij raporti u mundësua nga ndihma dhe mbështetja e Ambasadës Mbretërore të Norvegjisë në Republikën e Kosovës.

Vërejtje: Ky punim nuk prezanton qëndrimet zyrtare të Ambasadës Mbretërore të Norvegjisë në Republikën e Kosovës

© 2009 Leon Malazogu.

Dalja ne zgjedhje dhe legjitimiteti

Dalja në zgjedhje është ndër indikatorët kryesorë të besimit të qytetarëve se mund të ndikojnë në vendimmarrjen për fatin e tyre.

Qëllimi i këtij shkrimi është që trajtimi i raportit në mes të shkallës së daljes në zgjedhje dhe legjitimitetit të përfaqësuesve politikë.

Është bërë trend të citohet dalja prej 40% si shenjë e krizës politike në Kosovë. Në këtë shkrim do të shpreh pajtimin se ka rënie në dalje dhe krizë në formim e sipër, por do të shpreh mospajtimin me kuptimin që i atribuojmë këtyre shifrave.

Edhe në demokracitë e pjekura ka rënie të daljes në zgjedhje dhe ky trend daton nga vitet e '60. Qytetarët mund të mos dalin në zgjedhje për shkak të pakënaqësisë, por edhe për shkak të indiferencës apo që janë të kënaqur me të gjitha opcionet.

Në përgjithësi, dalja e ulët konsiderohet e padëshiruar dhe shpesh debatohet për

shkaqet që ndikojnë daljen në zgjedhje. Analizat e trendeve kanë vërejtur jo vetëm rënien e daljes në zgjedhje por edhe rënien e aktivizimit qytetar në përgjithësi në shumicën e vendeve demokratike. Anëtarësimi në parti politike, sindikata, shkuarjet në kishë të dielave, etj, gjithashtu kanë rënë si në SHBA ashtu edhe në Evropë perëndimore. Arsyet janë nga më të ndryshmet – një analist i njohur politik madje argumenton se shpikja e televizionit është njëra nga arsyet e kësaj rënieje.

Interpretimet e rënies dallojnë dhe qëndrimet ndahen në dy rryma kryesore. Njëra rrymë mban qëndrimin se dalja nën 50% është jo-legjitime, dhe tjetra mban qëndrimin se ata që nuk dalin, me vullnetin e tyre të plotë ja japin të drejtën të tjerëve të vendosin për të gjithë. Madje ka edhe të tillë që thonë se ata që nuk dinë për kë të votojnë është më mirë mos të votojnë fare.

Faktorët që shfuqizojnë qytetarët

Argumenti se zgjedhjet nuk vlejnë nëse nuk dalin më shumë se gjysma, bazohet në premisën se qytetarët janë të pafuqishëm për të përdorur zgjedhjet si mjet ndryshimi.

Brengosës janë faktorët që shfuqizojnë disa nga grupacionet shoqërore nga vota. Shumë prej qytetarëve mund të mos kenë fare qasje në informata për zgjedhjet dhe për mundësitë

e tyre. Rrjedhimisht, mundësia e tyre për të formuar opinion të mirë-informuar për opcionet politike më të mira janë të kufizuara.

Disa grupacione demografike, shpesh të varfërit apo grupet tjera të diskriminuara, kanë pak shpresë se cilado parti apo kandidat mund t'ju ndihmojë që ata të dalin nga varfëria. Për shkak se këto grupe nuk dalin në zgjedhje në masë të madhe, pak kandidatë për zyre publike mundohen të mbledhin vota në mesin e tyre.

Mbledhjen e votave tek ata e vështirëson edhe më tepër shpërndarja e tyre gjeografike. Si rezultat, atyre ju ipen më pak premtime, dhe pas marrjes së pushtetit, tek zhvillohen më pak projekte. Kjo edhe më tepër përkeqëson mirëqenien e tyre dhe dallimi social rritet në vazhdimësi.

Në zgjedhjet e kaluara femrat në Kosovë votuan në shkallë dukshëm më të ulët se meshkujt. Për çdo 3 meshkuj, votuan vetëm 2 femra. Kjo mospërfshirje e këtij grupit nuk është çështje e vullnetit të tyre, por shfuqizimit. Askush nuk mund të argumentojë se femrat me vetë-dëshirë kanë zgjedhur të përjashtojnë veten nga përfaqësimi dhe vendim-marrja. Ligjet për shtatzëni, pushim mjekësor, arsim fillor, votohen nga deputetët që janë zgjedhur në mënyrë disproporcionale nga meshkujt. Është rregull që kandidati i zgjedhur duhet shpërguar ata që e sollën në

pushtet. Rrjedhimisht, preferencat e meshkujve merren më tepër parasysh kur të hartohen prioritetet e projekteve dhe orientimi i resurseve.

Për të adresuar problemet të tilla të nën-përfaqësimit në votim, disa vende e kanë obliguar qytetarët e tyre të votojnë, si p.sh. Australia, Belgjika, apo Greqia. Disa të tjerë kanë vënë prag të validitetit të zgjedhjeve duke theksuar se nëse dalin nën 50% (zakonisht) të votuesve, zgjedhjet janë jovalide.

Çfarë do të thotë për demokracinë mosdalja e më tepër se gjysmës së popullit? Në Kosovë, mosdalja e shumicës shpesh ishte interpretuar si shenjë proteste, dhe pjesërisht me të drejtë. Nuk duhet paragjykuar se mosdalja gjithsesi do të thotë protestë kundër kulturës politike. Shumë qytetarë nuk dalin për shkaqe tjera nga më të ndryshmet, si moti i keq, distanca nga vendvotimi, mungesa e opsioneve të dëshirueshme politike, etj.

Arsyet për (mos)dalje

Dalja në zgjedhje konfirmon disa parime të votuesit: (a) konfirmon obligimin shoqëror për votë që në demokracitë e reja kërkon kohë për të lëshuar rrënjë, (b) afirmon lojalitet me një sistem politik, (c) afirmon përzgjedhjen partiake, (d) afirmon rëndësinë që ja atribuon sistemit politik, dhe (e) politika i duket

interesante. Si rrjedhojë, mosdalja mund të jetë tëhuajëzim i votuesve në një apo disa nga këta indikatorë.

Dalja e lartë shpesh merret si indikative e legjitimitetit të sistemit. Diktatorët shpesh fabrikojnë rezultatet jo vetëm në favor të votës për ta, por edhe në favor të daljes më të lartë, në mënyrë që të fitohet përshtypja e përkrahjes masive. Për të njëjtat arsye, partitë opozitare shpesh bojkotojnë zgjedhjet për mos t'i dhënë legjitimitet sistemit.

Listat problematike të votuesve

Në Kosovë duhet të kemi kujdes në interpretimin e (mos)daljes në zgjedhje. Është e vërtetë se në Kosovë dalja në zgjedhje ka rënë nga 79% në vitin 2000 në 41% në 2007. Por interpretimi duhet të jetë më i kujdesshëm për shkak të listave të pasakta të votuesve.

Në vitin 2000 në Kosovë nuk ishin të regjistruar si votues pjesa më e madhe e diasporës dhe as serbët të cilët bojkotuan jo vetëm zgjedhjet por edhe regjistrimin. Rrjedhimisht dalja e rreth 80% reflekton daljen e çdo të katërtit shqiptar që ishte i pranishëm në Kosovë në atë kohë. Ka argumente të mjaftueshme, që pjesa më e madhe e tyre vazhdojnë të votojnë, vetëm se

tani kjo strukturë përbën një përqindje shumë më të vogël të listave të votuesve.

Viti i zgjedhjeve	Trupi zgjedhor
2000	913,179
2001	1,249,987
2002	1,320,481
2004	1,412,680
2007	1,567,690

Nga viti 2000 deri në 2007 u shtuan rreth 650.000 votues. Përveç atyre që arritën moshën madhore në këtë periudhë, pjesa dërmuese e rritjes i atribuohet shtimit të pjesës më të madhe të diasporës dhe

serbëve.

Pjesëtarët e diasporës mund të kenë votuar 1-2 herë nëse kanë qëlluar në Kosovë dhe mund të kenë ardhur enkas për zgjedhjet e para. Por diaspora kryesisht nuk voton (6.233 fletëvotime u dërguan me postë në vitin 2007 dhe kjo shifër përfshin edhe Serbinë e Malin e Zi). Serbët deri më tani kryesisht kanë bojkotuar zgjedhjet.

Për qëllime të kësaj analize, do të grupoj këto dy kategori (serbët dhe diasporën) me kategorinë e tretë, të vdekurit pasi që kanë një gjë të përbashkët. Të tri këto grupe figurojnë në listë, por kryesisht nuk kanë votuar. Sfida është që të gjejmë se çfarë përqindje të 60% jovotues përbëjnë këto tri kategori.

Në pjesën në vijim punimi domosdo se duhet të spekulojë për disa shifra të cilat nuk janë publike dhe nuk maten me saktësi në Kosovë. Është bërë përpjekje që të nxjerren shifrat sa

më të përafërta, por kuptohet se duhet marrur me rezervë. Qëllimi nuk është pra që t'i vihet vulë këtij debati, por përkundrazi, të shohim problemin me shifra të përafërta, dhe mbase mund të bëhet studim më i thellë dhe më i saktë në vazhdimësi.

Për të analizuar rritjen e listave të votuesve të shikojmë së pari shkallën e lindshmërisë. Zakonisht merret si supozim që shkalla e lindshmërisë është rreth 35.000 banorë në vit, që do të thotë se për 7 vite në lista mund të jenë përfshirë rreth 245.000. Këtij numri duhet zbritur shkallën e vdekshmërisë, me kusht që janë lajmëruar si të tillë nga familjarët e tyre.

Shpesh me mendjehollësi e anashkalojmë këtë problem duke supozuar me hamendje se është numër i vogël. Por numri i të vdekurve për 7 vjet assesi nuk është i vogël. Nëse mund të supozojmë që jetëgjatësia mesatare është 65 vjet, atëherë arrihet në përfundim se rreth 215,000 kosovarë kanë vdekur në këtë periudhë. Do të thotë se rritja reale e listave që mund t'i atribuohet shtimit natyror për këto 7 vite duhet të jetë rreth 30.000.

Në Kosovë nuk është praktikë e shpeshtë që familjet menjëherë të lajmërojnë të vdekurit. Ata që kanë lajmëruar dhe u është lëshuar certifikata e vdekjes, emrat janë mënjanuar nga regjistri civil. Ky regjistër përdoret në kohë të zgjedhjeve për të formuar listën e

votuesve. Por siç e dëshmoi rasti i Kryetarit Ibrahim Rugova emri i të cilit edhe 2 vite pas vdekjes ishte në lista si dhe raste tjera, përfshirë edhe emra nga Lufta e Dytë Botërore, emrat e shumicës janë akoma në lista. Për qëllime të studimit, të supozojmë që rreth një e katërta mund të kenë ç'lajmëruar familjarët e tyre të vdekur, del se pjesa dërrmues e tyre akoma janë në lista, rreth 160.000.

Pasaktësia e regjistrimit të votuesve është skandaloze në Kosovë por edhe vendet më të zhvilluara kanë probleme në këtë drejtim. Regjistrimi për të votuar nuk është i obligueshëm në SHBA ku deri vonë nuk ishin të regjistruar rreth ¼ e popullatës. Ata emra nuk figuronin fare si persona që nuk kanë dalur në zgjedhje sepse nuk ishin në listë. Në këtë rast, mosdalja reale ishte shumë më e lartë se sa që raportohej (e kundërta e rastit në Kosovë). Disa argumentonin se këto grupe duhet të trajtohen si jo-votues dhe që dalja në zgjedhje të kalkulohet si përqindje e tërë popullatës.

Në një demokraci dinamike, janë pikërisht partitë që shohin interesin të regjistrojnë qytetarët. Në SHBA, Partia Demokratike ndër morri një aksion të madh për të ndihmuar qytetarët të regjistrohen dhe t'ju shpjegojnë rëndësinë e daljes. Jo vetëm që ka fituar zgjedhjet kjo parti, por tani vërehet një

ndryshim i përgjithshëm demografik në SHBA në favor të votuesve të kësaj partie.

Në balancin e ngushtë të votave në Kosovë, nëse ndonjë parti do të zhvillonte program për më të varfërit dhe të tjerët që janë të tëhuajëzuar apo fare që nuk janë të regjistruar, do të mund të ndryshonte skenën politike tërësisht.

Zbërthimi i 60% që 'nuk kanë dalur'

U tha më lartë se në 60% që nuk kanë dalur në zgjedhje hyjnë edhe grupet tjera që nuk kanë dalur për shkaqe tjera, apo që fizikisht nuk kanë mundur të votojnë. Përveç serbëve dhe diasporës, edhe 18-vjeçarët gjithandej votojnë në shkallë të ulët. Shpresoj se edhe shumica e të vdekurëve nuk 'kanë votuar' dhe se edhe ata gjenden në atë 60% (edhe pse për një pjesë të tyre kanë votuar kushërinjtë si obligim). Sado të përafërta që të jenë këto shifra, vërehet se përbëjnë mbi 40%.

Të mundohemi të zbërthejmë këtë përqindje. Nga 900,000 votuesit shqiptarë nga viti 2000, 720.000 votuan. Një pjesë që kanë vdekur janë zëvendësuar me një pjesë më të vogël të rinisë që voton (edhe anketat dëshmojnë se të moshuarit janë më të disiplinuar në votim se të rinjtë). Dalja e rreth 630.000 votuesve përbën vetëm 40% (nga mbi 1.5 milion) për dallim nga 720,000 që përbënin 80% (nga më pak se 1 milion në vitin 2000).

Nëse atyre që nuk dalin i zbresim mosdaljen e këtyre grupeve, mbetja duhet t'i atribuohet rënies së vërtetë. Përqindjet janë lehtë të manipulohen prandaj duhet analizuar numrat bazë. Në mes të viteve 2000 dhe 2007 kemi rënie prej rreth 90.000 votuesve. Kjo rënie kryesisht i atribuohet indiferencës së rinisë që kanë arritur moshën madhore në këtë periudhë (18-25 vjeç) dhe dëshpërimin ndaj sistemit politik. Tabela më poshtë ilustron një kalkulim të përafërt për qëllim të krahasimit të viteve 2000 dhe 2007.

	2000	2007
Dalja	913,179	1,567,690
Diaspora dhe serbët	afër 0	497,000
Të vdekurit në lista	afër 0	160,000
Kanë dalur	721,260	628,630
Nuk kanë dalur	191,919	282,060

Për të verifikuar, këto të dhëna të përafërta mund të krahasohen me anketat e zhvilluara gjatë këtyre viteve. Shumica e anketave të këtyre viteve, tregojnë dalje në zgjedhje nga 70-78%. Anketat mund të mos jenë mënyra më e mirë sepse përgjigjet në pyetje të tilla nuk janë gjithmonë të sakta dhe duhet të merren me rezervë. Sidoqoftë, është indikativ numri kaq i lartë në shpërputhje të theksuar me 40% statistikor.

Shpërputhja e shifrave të anketave me dalje prej 40% shpjegohet vetëm me argumentin e përshkruar më lartë. Pasi që as anketat nuk

kanë intervistuar diasporën dhe as të vdekurit (statistikat për serbët për qëllime të zgjedhjeve zakonisht prezantohen veçantë).

Mbledhja e tri kategorive të diskutuara më lartë del se duhet të jetë rreth 40% (shih grafikun në faqen tjetër). Nëse e marrim shifrën 630,000 që kanë dalur në 2007 dhe e krahasojmë me elektoratin e përgjithshëm të vitit 2000 (sado e çuditshme që mund të duket nga aspekti metodologjik), del se rënia e vërtetë që duhet t'i

atribuohet

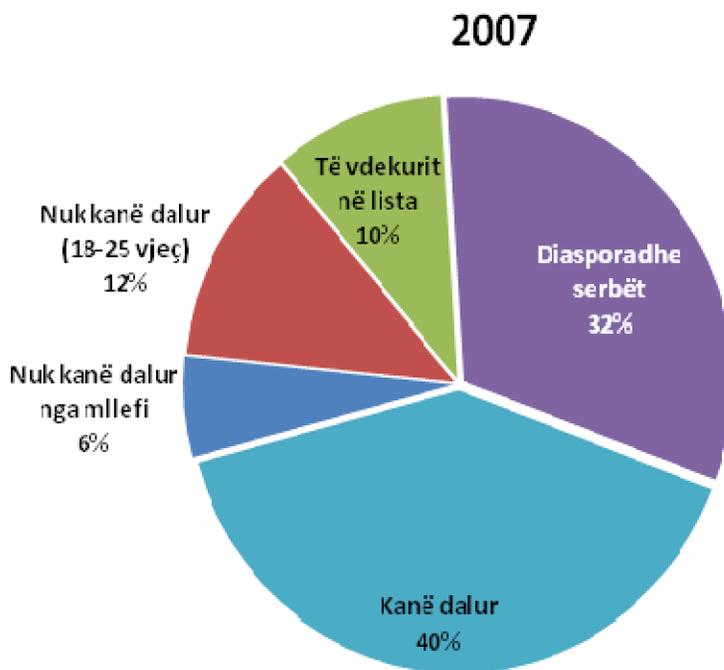
tëhuajezimit me sistemin politik është nga 79% në 69%. Gjithashtu, 40% i vitit 2007 përbën rreth 70% të votuesve shqiptarë në Kosovë, që përkon me anketat.

Si shpjegohet kjo rënie?

Edhe pse nuk është rënie drastike, mbetet fakti se dalja në zgjedhje në Kosovë ka pësuar rënie. Dalja skajshmërisht e lartë e vitit 2000 shpesh i atribuohet euforisë së lirisë rishtazi të fituar. Por rënia nuk ka rënë vetëm në mes të vitit

2000 dhe 2001, por vazhdoi deri më 2007. Nëse teoria e euforisë vlen, do të duhej të vrente edhe për një zgjim në vitin 2009, të parat pas shpalljes së pavarësisë, dhe kjo do të merret vesh së shpejti. Nëse dalja në 2009 nuk është mbi 650.000 vota, atëherë kemi problem serioz.

Në përfundim rënia e votimit ndodh kryesisht tek të rinjtë. Ata që kishin filluar të votojnë në vitet e '60 kanë vazhduar të votojnë gjatë

gjithë jetës së tyre, dhe ata që nuk kishin votuar si të rinj, nuk kanë votuar më asnjëherë.

Një argument për dalje të ulët në Kosovë mund të jetë popullata e re, që gjithandej

voton në shkallë më të ulët se grupacionet tjera demografike, p.sh. në shumicën e vendeve pensionistët janë grupacioni më i disiplinuar votues. Është ironike në fakt që pikërisht rinia që ka arsye më të madhe vetjake për të votuar janë më së paku të motivuar të votojnë. Por në Kosovë rinia është përndryshe grupacioni më aktiv që është dukuri normale për vendet e pasluftës. Prandaj është brengosëse që nuk votojnë sepse pjesëmarrja shoqërore shprehet ndryshe.

Mosdalja në votim gjithashtu mund të shpjegohet nga perceptimi i qytetarëve që forca çon peshë më tepër se ligji. Nëse kemi ligjet të cilat nuk implementohen, plane urbanistike që shkelen nga vendimmarrësit, prona transferohet nga më të fuqishmit, atëherë edhe kuptohet ndjenja e pafuqisë së një vote. Do të thotë se besimi në efektshmërinë e votimit ndikon shumë në motivin e qytetarëve për të dalë atë ditë në zgjedhje.

Një arsye tjetër është ngjashmëria programatike e grupacioneve politike. Edhe ata që mund të kenë besim se votat mund të ndryshojnë, mund të dëshpërohet nga varfëria e ofertës. Disa anketa kanë vënë në pah se qytetarët perceptojnë shterpësi të theksuar të ofertës politike.

Jo çfarë, por kush

Për më keq, zakonisht nuk dallojnë idetë, por vetëm fytyra, emri dhe grupi gjeografik i atij që i prezanton. Krijohet përshtypja se një pjesë e madhe e atyre që votojnë, e bëjnë këtë që të votojë 'grupi i vet'. Jo pse ka mendime ndryshe nga grupacionet tjera, por 'nëse fiton grupi i anës time', fitoj edhe unë.

Rrjedhimisht, kultura politike e ndërtuar në këtë dekadë ka krijuar një lloj grupëzimi rreth individëve dhe orbitës së tyre të interesit. Mund t'ju kujtohen edhe debatet në mes të kandidatëve ku zakonisht forca e tyre nuk manifestohej nga idetë e tyre por nga zhurma e ithtarëve të pranishëm në sallë. Në të vërtetë, beteja kryesore edhe ndodhte në mes të liderëve dhe ithtarëve të tyre të ngushtë.

Por ku mbeti votuesi që nuk ju përket asnjërit nga këtyre grupeve gjeografike? Në vitin 2004 një anketë kishte ardhur në përfundim që katërfish qytetarë janë të përfshirë në forma negative të pjesëmarrjes publike si protestat, sesa në forma pozitive të pjesëmarrjes publike, si anëtarësia në sindikata, shkrimi i letrave drejt gazetave, etj. Kjo tregon për një kapital të madh negativ të grumbulluar dhe dëshmon pamundësinë e perceptuar e të arriturit të qëllimeve shoqërore në këtë formë.

Fakti që rënia nuk është më drastike se sa që duket është përkundër tëhuajëzimit. Interesi i

lartë në politikë dhe liria fituar rishtazi si dhe ndjenja e obligimit ndaj shtetit të sapo-fituar kanë ruajtur një shkallë të përgjegjshmërisë. Por në afat të gjatë, këta faktorë do të zbehen. Në të ardhmen, më pak qytetarë do të merren me politikë dhe më tepër me biznes. Shteti i fituar do të jetë konsoliduar dhe nuk do të paraqesë arsye të freskët për votim.

Ka një mori arsyesh tjera pse shumë kosovarë votojnë. Njëra nga to është besimi në fuqi të autoriteteve dhe perceptimi në fuqi të liderëve mbetet një arsye pse akoma votohet, por edhe kjo gradualisht do të zbehet me arsimim dhe emancipim të mëtutjeshëm.

Sistemi proporcional është një arsye tjetër pse votohet. Konsiderohet se nëse organi përfaqësues reflekton shoqërinë, qytetarët shohin arsye shtesë për të votuar. Ne sot e shohim Kuvendin si pasqyrë tonën, për shkak se shikojmë me thjerrëza të partive politike. Por në të ardhmen, gjithmonë e më tepër do të shikojmë nëse dikush përfaqëson interesat tonë specifike dhe do të shohim që pak deputetë flasin për to.

Një çështje tjetër praktike që shpien në dalje më të ulët është vështirësia e të votuarit. Nëse pritët që do të ketë radhë të gjata, një pjesë nuk do të dalin, dhe mund të mos dalin pikërisht ata që punojnë dhe që janë më të informuar, si dhe ata më të varfëritë për të cilët arritja në vendvotim është një luks.

Është lajm i mirë që përkundër shumë faktorëve, kosovarët akoma votojnë, por kjo nuk duhet të na bëjë të shkujdesur. Sistemi politik ka nevojë për një reanimim. Sa më shumë që të freskohet, sistemi do të jetë më energjik. Sistemet e tilla fleksibile e kanë të ndërtuar mënyrën e ndryshimeve që të ndryshojnë ngadalë. Zgjedhjet janë sistemi kryesor korigjues i demokracive, dhe mosdalja është indikator i parë se kanë filluar të mos shihen si mjet për të sjellë ndryshime. Kjo sjell tek sisteme të cilat nuk lakohen, dhe vështirë ndryshojnë, por kur ndryshojnë, ndryshojnë me zhurmë.